Mirat-ül İrfan

Muhyiddin Arâbi

1. Bölüm

Hamd Allah'a aittir...
Şu sebepten:
O'nun vahdaniyetine gölge düşürecek bir KABL ; yani EVVEL yoktu.
Çünkü KABL ; yani EVVEL, o idi.
Keza bir BAAD de ; yani : Onun zatına ve sıfatına leke sürecek bir BAAD; yani SON da yoktu..
Çünkü son dahi o idi..
Aynı şekilde onu , bir evveliyet ile tavsif etmek mümkün olamaz . Keza ; onu bir baadiyet ; yani : son ile de tavsif etmek mümkün değildir.
Ve.. ne üst ; ne de alt.. Bu vasıflar da onun şanına yakışmaz.
Onun zatı için: Bir yakınlık düşünülemez.
Uzaklık da öyle.
Hele bir şekil.. asla!..
Ondan , bir zaman mefhumu ile haber sormak da imkansızdır.
Hasıl-ı kelam : Onun için ne vaktin , ne zamanların , ne yerin , ne altın , ne de üstün , ne de onunla beraber bir mevcudun varlığı düşünülebilir.
Onu istiab edecek ; yani : içine alacak ve barındıracak bir mekan da düşünülemez..

***

Evet.. O , yukarıda anlatıldığı gibi idi . El'an ; yani , şu anda dahi öyledir .
Yüce Allah , öyle bir varlık idi ki: Onunla beraber

bir şey yok idi..
El'an : yani , şu anda dahi öyledir .
Yani : VAHİD..Yani Birinci.. Ama sayı ve hesap ile değil..

***

Yüce Allah , zatında ve sıfatında münferittir.. Ama , bir ferdaniyet mefhumunu düşündürecek belirti olmadan..
O , isim ve müsemmadan terkib edilip bir araya gelmiş de değildir .
Çünkü : isim de müsemma da odur..
İsim onun gayrına mal edilemez..
Çünkü : Onun gayrı diye bir şey yoktur . İşbu sebepten : isim de müsemma da odur..
Evvel odur. Amma bu evveliyet için bir başlangıç düşünülemez..
Keza ahir de odur . Ama bu ahir için bir bitiş tevehhüm eylenmesin.. Yani : Bitiş diye bir şey yoktur..
Aynı şekilde zahir de odur . Ama şöyle veya böyle ; diye bir zuhur vasfını tabir de mümkün değildir .
Keza batın da odur . Yani : Gizli . Ne var ki ; bu gizliliği de anlatmak için herhangi bir vasfa büründürmek mümkün değildir.
Taayyünatın , yani : Herhangi bir şeyin kendi başına oluşu ve başkasına benzeyiş şekillerinin tümü odur.
Varlığın ilk harfi , keza odur . Yani Varlığın başlangıcı .

Keza sırrın başlangıcı da ona varır..
Aynı şekilde ahirin , yani : Sonun harfi de yine odur.. Onunla başlar . Yani : Onun baş harfi ile.. Böylece ahirin de sırrı o olmuş olur .

***

ZAHİR harflerinin tüm varlığı onunladır . Yani : Onun ismidir . İsmi ise , onun zatına çıkar .
BATIN harlerinin varlığı da onunla vücud buldu . Çünkü bu da onun bir ismidir.. Sıfatıdır..
Hasıl-ı kelam : Evvel , ahir , zahir , batın yoktur ; ancak , o vardır .
Şunu da unutmamalı ki ; sayılan harflerin hiç biri onun varlığına kayıp gitmemiştir.
Keza , onun varlığı da bu harflere kayıp gelmemiştir .
Ne gelmek vardır ; ne de gitmek .
Bütün bu manaları , anlattığımız şekli ile anla ki : Hululiye mezhebinin düştükleri hataya düşmeyesin .

***

O , eşyalardan her hangi bir şeyde olamaz . Aynı şekilde , herhangi bir şey de onda değildir .
Yani : ne bir giriş var ; ne de bir çıkış..

***

Bu durumda , anlatılan manaya uyan odur ki : Onu

anlattığımız vasıfla anlayasın .
İşe anlatılan manaların dışında hiç bir şeyi karıştırma.. Şöyle ki :
İlmin delaletini bu manada kabul etme..
Aklın , yararlı olacağını sanmayasın .
Fehim , bu makamda hiç bir iş göremez..
Hele vehmin bu durakta sözü dahi edilmez ..
His , yani Duygu ; ancak dış alemde sözünü geçirebilir . Yüce o , atıl batıl kalır .
Dış göz nedir ki ?.. O da bir iş göremez. Keza, batın gözü de..
İdraki de bırak.. Onu bir kalem geç..
Şunu unutma ki :
Onu , ancak o görebilir..
Onu , ancak o idrak edebilir..
Onu , ancak o bilebilir..

***

Yani : Yüce Allah , kendisini kendi özü ile anlayabilir .

***

Burada ; özet olarak anlatılmak istenen mana şudur : Onu , ondan gayrısı göremez.. Onu , ondan gayrısı idrak edemez..
öyle ki : Tek kişi.. tek kişi dahi bu mananın dışında bir şeye sahip olamaz..

***

Yanlış anlaşılmasın..
Onun zatında bir hicabı vardır ; yani perdesi..
Ne var ki bu perde onun vahdaniyetidir .Yani:
Birliği.. tekliği.. Başka değil..
Kendi hicabından başka bir şey onu perdeliye- mez
.
Şöyle ki: Onun varlığı vahdaniyeti ile gizlenir.
Ama şekilsiz.. keyfiyetsiz..
Onu hiç kimse göremez..
Ama hiç kimse.. Ne , yeni bir şeriatle gelen mürsel peygamber ; ne bir veli.. Allah dostu..
Ne de , ona yakınlığı olan bir melek.. Bu da , ona karşı , kendiliğinden bir marifete sahib olamaz.

2. Bölüm

Onun peygamberi , odur .. Yani : Kendisi , onun risaleti odur .. Yani : Elçisi odur . Yani , kendisi..
O , bir elçi gönderdi : Kendisinden.. Kendisiyle , kendisine..
Ne sebep , ne vasıta .. Bunlar yok.. Çıkar bunları aklından..
Elçiyi gönderen.. elçinin getirdikleri.. elçinin kendisi.. Ve elçinin geldiği kimse..
Bunların hepsi aynı varlıktır ; tek şeydir .
Aralarında hiç bir fark , değişiklik ve ayrılık yoktur
.
Bir beka vücudunun harflerini düşünün.. Bu onun

varlığıdır ; vücududur .. Başka yok..
Onun gayrı için bir vücud düşünülemez.. Hatta yokluğu da ; yani : fenası da Hatta ne ismi , ne de müsemması düşünülebilir .
Sakın ha .. çok sakın ..
Bu manaları inkara kalkmayasın ; sonra.. yanarsın..
Çünkü delilimiz kesindir ; sağlamdır .
Çünkü Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu :
"Bir kimse ki , nefsini bildi ; gerçekten Rabbını bilen o oldu .."
Çünkü Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu :
"Rabbımı , Rabbım'la bildim.."
Ona , Allah-ü Taala salat ve selam eylesin..

***

Durum anlatıldığı gibi olunca : Düşün..
Sen nesin ?
Şüphesiz ; sen , sen değilsin..
Sen osun.. Ama sen , sen olaraktan değil..
O , bir giriş şekli ile sana dahil değildir . Ama, bir çıkış şekli ile de , senden hariç değildir .. Keza ; sen de onun haricinde değilsin .
Bu anlattığım mana ile : Senin mevcud olduğunu kasd etmiyorum.. Keza sıfatını da..
Şunu anlatmak istiyorum : sen hiç bir zaman var olmadın . Olman da mümkün değil..
Her şeyi bir yana at..
Hiç bir şeyle olma.. Hatta sen , sen olma.. Hele nefsinle hiç olma..
Onunla , yani : Hak'la da olma . Hatta , onda da

olma . Onunla birlikte de olma..
Fakat , şunu da unutma ki : Sen ,ne bir fanisin; ne de bir mevcud.. Sen osun ; o da sen..
Bu arada şu manayı da anla : Allah-ü Taala alemlerden hiç birine muhtaç değildir ; ganidir..
Bunun böyle olması için ne bir illet lazım gelir; ne de bir sebep..

***

Şimdi.. Varlığını ki , anlatılan manada anladın..
Yani varlığına karşı bir irfan duygusuna sahib oldun : Şüphesiz varlık yönü ile Allah-ü Taala'yı anladın sayılır..
Yani : Ona karşı bir irfan duygusuna sahib oldun demektir .
Anlatılan bu mananın dışında her şey , boşuna sayılır .
Yani : Faydasız.. sıfır..

***

Bu manada , arif zatların pek çoğu : yüce Allah'a karşı marifet duygusunu , varlığın yokluğa geçişi ile hasıl olacağına kail oldular .
Yani : Marifet duygusunu fena haline izafe ettiler ..
Sonra .. Fena dan da geçtiler ; fenanın , yani Yokluğun da ötesinde aradılar ..
Kanaatları buydu ..
Halbuki bu duygu ; açıktan bir yanlıştır ve bir yanılmadır .

Sebebine gelince : Allah'a karşı marifet duygusu ;ne varlığın fenasına ,ne de bu fenanın da fenaya varmasına bağlıdır .
Yani : Ne Mevcud varlığın yok olmasına , ne de bu yok olmanın da yok olmasına bağlıdır..
Hiç bir zaman irfan duygusu ; anlatılan hallerle elde edilemez .
O şey ki , hiç bir şey değildir ; ona bir vücud , yani varlık verilemez ..
Sonra.. o şey ki varlıktan yana bir nasibi yoktur ; onun için de bir fena hali olamaz..
Ancak fena hali ; bu varlığın isbatından sonra gelebilir . Ki , fenaya müncer olacak bu varlık, bir yönüyle mevhumdur..
Şimdi kendine gelmek zamanıdır .
Sen ki : kendini ne bir varlığa sahip , ne de bir fena haline varacak biri bildin.. Ve bu manada bir marifet duygusuna sahip oldun.. İşte o zaman :
Yüce Allah'ı gerçekten anladın sayılır..
Yani : Marifet sahibi oldun ; demektir..
Bu mananın dışında bir şey ummak boşunadır..

***

Şimdi.. Marifeti , yani : Allah-u Taala'ya karşı irfan sahibi olmayı vücudun yokluğa gitmesinde beklemek üzerine bir sözümüz var..
Keza , fenanın da fena bulması üzerine..
Kısaca diyelim : Bu , şirkin ; yani ; Hak varlığa ortaklığın bir isbatıdır..
Yani : Arada bir yabancı varlığı kabul etmektir..

Halbuki : Resulüllah S.A. efendimiz :
"Bir kimse ki , nefsini bildi ; gerçekten Rabbını bilen o oldu .."
Buyurdu.. Ki , bu manadaki inceliği anlamak gerek..

***

Bu arada hiç bir yabancı görmemek gerek.. Zira , bir yabancının isbatı neticede onun yok edilmesini güçleştirir..
Sebebine gelince :
"Bir şeyin sübutu gerekmeyince onun fenası da gerekmez."
Kaidesi esastır..
Bu durumda sana düşen odur ki : Ne bir şeyi yok göresin ; ne de var..

***

Senin bu mevhum varlığın bir şey olma , vasfına dahi haiz değildir..
Madem ki , o varlığın böyledir ; yani : Bir şey değildir ; o halde o : hiç bir şeye izafe edilemez..
Yani : Bağlanamaz.. Ne bir faniye ; ne de bir faninin gayrına.. Ne mevcuda ; ne de maduma..
Yani : Ne varlığa .. ne de yokluğa .
İşte.. Resulüllah S.A. efendimiz gerçekten de bu manaya işaret etmektedir .

3. Bölüm

Şöyle ki : Sen şu anda madumsun . Yani : Yoksun..
Nasıl ki daha önce de yoktun.. Yani :
"Ol.."
Emri gelmeden evvel..

***

Şu manaları da unutma : Ezel şu andır.. Ebed , şu andır.. Kıdem , şu andır..
Yani : Ezel , ebed , kıdem şu içinde bulunduğumuz ve göz açıp kapayacak kadar bir zaman içinde elden çıkardığımız vakte sığdırılmıştır .
İşbu vaktin içinde , kendini ara .
Unutma ki : Bütün bu gelip geçen anlarda Hakkın gayrısı yoktur..

***

Şimdi anlatacaklarımızı da iyi anlamaya çalış..
Allah : Ezelin vücudu odur ; yani , varlığı..
Allah : Ebedin vücudu odur ; yani , varlığı..
Allah : Kıdemin vücudu odur ; yani , varlığı..
Bütün bunları anlamaya çalışırken , sakın ; ezele , ebede ve kıdeme kendiliğinden bir varlık vermeyesin..
Anlatmaya çalıştığımız bu mana doğrudur .
Eğer doğru olmasaydı ; Allah-ü Taala tek ve saltanatında ortaksız olamazdı .

Halbuki , onun şanına yakışan tek olması ve varlığında ortağı olmaması dır..

***

Muhal olarak ona bir ortak düşünülürse.. şöyle olması gerekirdi : Onun ortağı o olurdu ki ; kendine has bir varlığı var.. Ama Allah'ın varlığı ile var değil..
Bir kimsenin veya her hangi bir şeyin böyle olduğunu düşünün : Bu takdirde o , Allah'a muhtaç olmaz ; ikinci bir Rabb olur.. Yani : Allah :
İşbu oluş , muhaldir .
Allah-ü Taala'nın , mülkünde ve saltanatında ortağı yoktur . Benzeri yoktur. Dengi yoktur .

***

Bu manalar açısından bakılınca..
Her kim ; Allah ile beraber , Allah'tan bir parça veya Allah'ta herhangi bir şeyi görürse.. halbuki o şey , bir Rabb olması yüzünden Allah'a muhtaçdır..
Şüp hesiz anlatıldığı gibi görülen bir şey , Allah'a ortak edilmiş olur . Halbuki o şey , her hali ile Allla'a muhtaçtır..
Bu arada ; herhangi bir şey için , aslında iyi olmayan şöyle bir cevaz yolu akla gelebilir..
Mesela : Herhangi bir şey , Allah ile beraberdir .Kıyamı ; yani , durumu kendisiyledir ; yahut Hak iledir..
Bu şekilde değil de Kendi varlığından geçmiştir ;

yani , fena bulmuştur . Yahut Allah ile olduğuna göre onun varlığında fena bulmuştur ; yani , yokluğa ermiştir .
İşbu düşüncelerin tümü , çok çok uzaktır . Bilhassa , marifet ; yani : kendini bilme kokusu alanlar için ...
Sebebine gelince : Her kim Hakkın gayrı bir şeyin mevcut olduğuna yol verir ; somra da onunla kaim olduğuna kail olursa... Sonra fena bulacağına , sonra fenasından da fena bularak kendinden geçeceğine inanırsa...
İşbu durum çok tehlikelidir...
Çünkü , bu fena halini zincirleme devam etmiş olur...
O şekilde devam ettirmiş olur ki : Haşa Hakkın yokluğuna kadar gider .
Bu düşüncenin sonucunu kısaca diyelim : Peşpeşe şirk içinde şirktir .
Hele nefsini bilmek yönünden hiç faydası yoktur .
Bu düşüncenin sahibi Müşriktir . Ne Allah'a karşı bir irfan duygusuna sahip olabilir ; ne de nefsini anlayabilir .

***

Şimdi ... Anlatılan bu manalar karşısında , bazı sorular sorulabilir...
Mesela , biri çıkar ; şöyle sorar :
"Bu , birbirine giren mana yolları arasında ; nefsi bilmenin ve Allah'a arif olmanın tam yolu nasıl bulunur!.."

Bu sorunun cevabı şu olur :
"Yol birdir ...Nefsi ve yüce Allah'ı anlamaya götüren yol ise... Bilesin ki : Allah var idi ; onunla ikili bir şey yok idi..."
Burada :
"-idi..."
Şeklinde kullanılan edat mefhumundan bir zaman manası çıkarmamalı...
Yüce Allah şu anda dahi öyledir...
Yani : Yüce Allah var ve onunla ikili bir şey yok...

***

Bu arada ; bir başkası da şöyle diyebilir :
"Görüşüm odor ki : Nefsim , Allah'ın gayrıdır..
Yine görüşüm odur ki : Allah nefsim değildir..."
Bu sorunun cevabını ; yukarıda geçen Hadis-i Şerifteki NEFS kelimesinin kısa bir tarifini yaparak vermek mümkündür...
Orada sözü geçen nefsi ; başka manada almak gerek... Ki o : Senin öz varlığındır ; hakikatındır...
Yoksa : O ; levvame , emmare ve mutmainne isimleri ile anılan nefis değildir..
Belki de ; orada NEFS kelimesi ile işaret edilen mana , zat-ı ilahi'nin tüm olarak yabancısı olanlardır..
İşbu manayı Resulallah S.A. efendimizin şu münacaatından da anlayabiliriz :
"Allah'ım , eşyayı bana olduğu gibi göster ."
Burada eşyadan , yani , şeylerden murad : Zat-ı ilahi'den gayrı olan şeylerdir..

Bu manayı açıklamak gerekirse ; şöyle diyebiliriz :
"Allahım , masivanı ; yani , zatına yabancı olan şeyleri bana anlat ki : Bileyim.. Eşya , nasıl şeydir ? .. tanıyayım.. O sen misin Yoksa gayrın mı ?..
Ve o şeyler kadim midir ?. Baki midir. Yoksa.. fani mi ?..."
Şüphesiz , Allah-ü Teala , ona nefsini gösterdi.. yani : öz varlığını .. Ama , masivaya, yani , zatına yabancı herhangi bir şeyin varlığı olmadan..
İşte bundan sonradır ki : Resulüllah S.A. efendimiz eşyayı olduğu gibi gördü..
Yani : Eşyanın hakikatını.. özünü..
Gördü ki : Onların özü , zat-ı ilahi'nin ta kendisidir.. Ama , bu manada ne bir şekil var ; ne de , bir zaman ve mekan mefhumu.

4. Bölüm

Eşya, yani şeyler; adı nefse de verilebilir ; nefsin gayrı olan herhangi birşeye de..
Çünkü : Nefsin varlığı ve eşyanın varlığı ; bir şey olma yönünden iki şeyden ibarettir.. Ama , aslında ikisi birbirine bağlıdır..
Her ne zaman ki eşya bilinir ; dolayısiyle yüce Rabb , bilinmiş olur .
Bu manayı şu cümle ile bağlayabiliriz : Bir kimse vardır ; kendisini Allah'ın gayrı sanır.. Halbuki o , Allah'ın gayrı değildir..
Sana gelince :

Öyle bir haldesin ki ; ona , yani Allah'a karşı bir irfanın yok.. Bilemiyor ve anlayamıyorsun..
Halbuki , onu görmektesin..
Sonra .. Onu gördüğünü de bilemiyorsun..

***

Önce bir keşif lazım..
Ve sen : Bu keşfe sahib olmalısın..
İşbu keşiften sonradır ki , bileceksin : Sen Allah'ın zatına yabancı değilsin..
Yine bileceksin ki : Maksudun sensin..
Ve sen : Fena bulmaya muhtaç değilsin..
Ve sen : ne gelensin , ne de giden .. Bulunduğu yerde kalansın.. Ama , zamansız ve mekansız .. Hatta , an mefhumu bile siinmiş..
İşbu mana daha önce de anlatıldı..
Sonra..
Yine o keşiften sonradır ki anlayacaksın : Onun bütün sıfatları sana sıfat olmuş..
Böylece..
Dışına baktığın zaman onun dışını göreceksin..
İçine baktığın zaman da ; içini göreceksin..
Yani senin zahirin ,onun zahiri ; senin batının , onun batını olacak..
Keza ..
Evvelini , onun evveli olmuş bulacaksın.. Ahirini , onun ahiri olmuş bulacaksın..
Bütün bu manalarda en ufak bir şek ve şüphe yoktur..
Sıfatınla , onun sıfatını göreceksin ; zatınla da onun

zatını göreceksin..
Ama , bütün bu manalarda senin o olmaya en ufak bir yakınlığın yoktur . Keza , onun da sen olmaya bir yakınlığı yoktur.. Ne az , ne çok..
Hasıl-ı kelam : Her şey , bir şey olmama yönündedir ; ancak , onun pak yüzünden gayrı..
Zahirde de böyle ; batında da böyle ..
Yani mevcud varlık yoktur ; ancak : O vardır..
Hatta , onun gayrı için bir varlık düşünülemez ki ; yok olabilsin..
O halde , helak de yok ; çünkü , yabancı yok..
Bu durumda ortada sadece onun yüzü kalmaktadır .
Yani : Eşya.. Eşya ise , ancak onun yüzüdür ; pak vechidir..

***

Burada bir misalle işe tekrar girmek gerek..
Şimdi.. Bir kimseyi düşünün ; bir şeyi bilmiyor ; sonra , o şeyi biliyor..
Şüphesiz ; böyle bir kimse , o , sonradan bildiği şey yolunda varlığını yokluğa gömüyor.. Ancak , cehlini eritiyor . Yani : Bilgisizliğini..
Varlığına gelince ; o bakidir.. Hem de değişiksiz..
İşbu bilgi sonunda ; varlığı bir başka varlığa dönüyor.. Bir başka varlıkla var oluyor..
Ama bu oluş ne bir terkipdir ; ne de bu çeşitten bir başka şey..
Buraya kadar anlatılan manayı , bir inkarcının varlığı da değiştiremez.. Bir inkarcı bulun ; bir de irfan sahibi getirin : Aynı varlıkla vücud sahibi

bulacaksınız..
Bu durumda ; ne inkarcıdan bir çıkış vardır ; ne de irfan sahibine bir giriş..
İkisi arasındaki fark : Sadece bir cehlin ortadan kalkması veya kalmasıdır..
Başka yolu yok..

***

Hiç sanmayasın ki ; bir fena bulmaya , yani yok olmaya ihtiyacın var..
Fena haline , yani , yok olmaya muhtaç olduğunu düşün.. Bu , olmaz ya ; neyse ..
Bu durumda sen , Hakka bir hicab ve bir perde olursun ..
İşbu perde ise ; Allah'ın gayrı olmuş olur.. Bu durumda ; o perde haline , galip gelecek ve onu atacak bir şey lazım gelir..
Böyle olacak ki ; Hakkı görmek mümkün ola..
Bu mana , yani : perdeye ihtiyaç hali ve onun giderilmesi için aranacak çareler boşunadır..
Sebebine gelince : bu tayin edilen yön ; yalandır ve yalnıştır .
Çünkü biz hicap durumuna işaret ettik ve dedik:
"Onun varlığı , vahdaniyeti ile gizlenir . Ama , şekilsiz.. keyfiyetsiz..
Bu yönde başka bir mana düşünülemez ; yoktur da..

***

Anlatılan halin bir icabıdır ki; hakikate eren bir kimsenin :
"Ben Hakk'ım.."
Demesi , caiz olur..
Keza , o hakikate eren kimsenin :
"Özümü takdis ederim ; şanım ne kadar yüce.."
Demesi de caiz olur.

5. Bölüm

Anlatılan hakiki hale vasıl olan birini düşünün.. Vasıl olduğu anda görecektir ki ; Kendi sıfatları , ancak Allah'ın sıfatlarıdır.. Zatı da , Allah'ın zatı.. Ama , hiç bir yeni oluş yok.. Ne zatta ; ne de sıfatta.. Yani : Allah'a duhul yönünden.. Yani : Ondan huruç yönünden..
Kısacası : Ne giriş var ; ne de çıkış..
Ama , hiç mi hiç..
Sonra.. O vasıl olan kimse Allah'ta fena bulmuş da değildir ; keza beka bulmuş da değildir .
O , kendisini görecektir ki ; hiç olucu bir şey değil.. Keza , olmadı da.. Sonra , fena hali de böyle.. Yani : fenası da yok..
Sebebine gelince : Nefs , diye bir şey yok ; anca onun nefsi vardır .
Yani : Onun nefsi.. Varlığın özü..
Aynı şekilde vücud diye bir şey de yok ; ancak onun vücud varlığı vardır .
Anlatılan bu manaya işaret olarak Resulüllah S.A.

efendimiz şöyle buyurdu :
" Dehre -zaman'a- sövmeyiniz ; çünkü Allah-ü Taala ,o dehr'dir.. "
Burada işaret edilen mana şudur : Dehrin vücudu Allah'ın vücududur..
Allah-ü Taala ; kendisine bir ortak , dengi ve benzeri bulunmasından yana yücedir , paktır..

***

Mana hedefimizi tayin yolunda ,bize çok yarayacak bir rivayet vardır..
Şöyle ki ; Allah-ü Taala kuluna buyurdu :
" Ey kulum , hasta oldum ; ziyaretime gelmedin.. Sana dilendim ; vermedin.. "
İşte.. Bu manada işaret ediliyor ki : Hakkın vücudu dilencinin vücududur . Hastanın vücudu da ; yine Hakkın vücududur .
Kısa keselim : Hepsi aynı varlık..
Şimdi.. Bu mana kapısından içeri girebiliriz..
Hakkın vücudu , hastanın vücudu nasıl oluyorsa..
Dilencinin vücudu Hakkın vücudu nasıl oluyorsa..
Evet.. Bu mana , nasıl caiz ise.. Yine caizdir ki : Senin vücudun da , onun vücudu ola.. Ve.. bütün eşyanın vücudu da , yine Hakkın vücudu ola..

***

Araz.. cevher.. ne varsa ;yani : Öz çekirdek ve bu çekirdeklerin sonradan meydana getirdikleri.. Ki bunlara :

" Mükevvenat.. "
Tabir edilir.. Bütün bunlar Hakkın vücududur; varlığıdır..
Bütün bunların sırrı , bir zerrenin sırrında saklıdır..
Zerrelerden , herhangi birinin sırrı çözülsün : İşte o zaman görülecektir ki ; bütün mükevvenatın sırrı meydanda..
Zahiri yönden de böyle , batıni yönden de böyle ..
Yani : içeride de böyle ; dışarıda da böyle ..
Hulasa : Değişen hiç bir şey yok ..

***

Ne bu alemde ; ne de bu alemin bitişiyle başlayacak olan ebedi alemde , Allah-ü Taalanın gayrını göremzsin..
İsmi ve müsemması ile ; her iki alemin vücududur ; varlığıdır ..
Bu , bir gerçektir.. Elbette öyle olması lazım gelir..
Anlatılmak istenen mana odur ki : Her iki alemin ismi , müsemması , görünen çehreleri ile hep Allah-ü Taala'dır..
Bu manada , şek ve şüphe izi aranmamalı..

***

Bu açıdan bakılınca : Allah-ü Taala'nın hiç bir şeyi yaratmış olduğunu göremezsin..
Bu , kesin bir hükümdür..
Ancak , onun için şöyle bir görüşe sahip olabilirsin : O , an mefhumu ile anılan zamanların her birinde

; biri diğerine benzemeyen , başka şan ve bir başka şekil almaktadır .
Şöyle ki : Varlığını izhar eder , sonra gizler ..
Ama ne izharında , yani , açığa çıkmasında ; ne de gizlemesinde bir şekil ve keyfiyet vardır..
İşbu hal , onun şanına layıktır..
Çünkü : Evvel , ahir , zahir , batın hep odur.

6. Bölüm

O , birliği ile zahir oldu.. Açığa çıktı..
O , tekliği ile batın oldu.. Gizlendi..
O , zatı ve kayyumiyet sıfatı ile , evveldir .
O , deyumiyet sıfatı ile de ahirdir..

***

Evvel , harflerinin varlığı odur..
Ahir , harflerinin varlığı odur..
Zahir , harflerinin varlığı odur..
Batın , harflerinin varlığı odur..
Hasıl-ı : İsmi ve müsemması ile , anlatılanların tümü odur..

***

Anlatılanların hiç biri garipsenmemeli ..
Alışılmalı.. Bu arada şu kıyas bir yardımcı olabilir..
Mesela :

Mademki , onun varlığı mutlaka gereklidir ; arada , ona yabancı bulunmaması da gerekli olur ..

***

Bir kimse vardır ; sanır ki Kendisi Hakkın gayrıdır ; ama bu olamaz ..
Sebebine gelince : Allah-ü Teala bir gayrı olmaktan yana tenzih edilir .
Gayrı ne demek ?. Elbet gayrı da odur.. Ama , bir gayrı şeyin varlığı onunla olmadan..
" Gayrı.. "
Olarak anılan şeyin de varlığı şüphesiz odur.. Hem içte , hem dışta.. Yani : Hem zahirde , hem de batında..

***

İrfan yoluna giren herkesin anlatılan aleme ayak uydurması gerekir ; sonrası kolay.. Ki orada ; çeşitli sıfatlar alacaktır..

***

Her kim , anlatılan sıfatlarla kendisini bezerse..
Onun için sıfatlar olur.. Ki onların , ne haddi vardır ; ne de nihayeti..

***

Şu manayı da iyi düşünmek gerek.. Bir kimse ,

kendisini tanımadan , bilmeden belli şekliyle ölünce ; iyi ve kötü vasıfları da onunla beraber ölür gider..
Bu misal , zahirdeki belli ölümün bir sonucudur..
Bir de , manevi ölümle öleni düşünelim.. Yani: Ölmeden evvel öleni..
Tıpkı yukarıdaki gibi , bundan da iyi ve kötü sıfatlar kalkar..
Fakat.. Öyle bir hal alır ki ; yukarıda anlatılana hiç benzemez..
Allah-ü Taala , onu kendi makamına oturtur.. Ama bütün hallerde..
Zatı makamına oturtur ; Allah'ın zatı olur..
Sıfatları makamına oturtur ; Allah'ın sıfatları olur..
İşbu manaya cidden ermek gerek..
Çook önemlidir..
İşte bu mana icabıdır ki ; Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu :
" Ölmeden evvel ölünüz.. "
Bu hadis-i Şerifin şerhi şöyle olabilir :
" Belli ölümle ölmeden evvel kendinizi anlayınız.. İrfan sahibi olunuz.. "
Aşağıda anlatacağımız kudsi hadis de aynı manayı teyid eder..
Rasulüllah S.A. efendimiz şöyle anlatıyor :
" Allah-ü Taala şöyle buyurdu :
- Kul nafile ibadetlerle bana yaklaşır..
Öyle bir hal alır ki ; ben onu severim..
Onu sevdiğim işbu vakitte : Onun kulağı olurum , gözü olurum ve eli olurum.... "

***

Yukarıda anlatılan kudsi hadiste irfan sahibine bir işaret vardır.. İrfan sahibi , anlatılan manaya erdikten sonra , özünde görecektir ki ; tüm varlığı , Hakkın varlığıdır..
Fakat.. Onun zatında ve sıfatında hiç bir değişiklik görmeden..
Kaldı ki ; aslında böyle bir değişikliğe ihtiyaç da yoktur..
Çünkü kendisine ait bir varlığı yoktur..
Yok olan bir şeyin nasıl değişir ki ?. Bu arada kendisi , sadece cehlini giderdi.. Yani : marifet yolu ile..
Bir varlık sahibi idi , bilmiyordu ;şimdi bildi..
Şimdi sıra sende..
Dinle ve anlamaya çalış.. Her ne zaman ki ; nefsini anlayıp , özünü bildin ; işte o zaman kendi mevhum varlığın ortadan kalkar.. Ve.. anlarsın ki ; sen , Allah'ın gayrı değilsin..
Bu mana da bir hakikattır .
Bir an için olsun ; anlatılan mananın tersini ele alalım.. Ki onda Kendine has bir varlığın vardır ; o varlığın fenaya da ihtiyacı yoktur . Hatta marifete de ..
Böyle olduğunu düşün : Sen Allah'tan başka bir Rabb olursun..
Ama , asıl hakikat şudur ki : Allah-ü Taala kendisinden başka bir Rabb yaratmaz..
Bu , olmaz ve olamaz..
Allah-ü Taala bu gibi bir manaya karşı , yücedir ;

tenzih edilir .

***

Bu arada , biraz da malumat vermek iyi olacak..
Vereceğimiz bu malumat ; bir yönüyle yoldur..
Yani : Nefsi bilme yolu ..
Bu durumu ki , bildin ; dinle ve anlamaya çalış..
Bilmelisin.. sadece bilmek de , yeterli değil.. tahkik makamına çıkmalısın..
Hulasa : Bildiğin şeyin hakikatını bulmalısın..
Bilmen gereken ve hakikatına varman icab eden husus şudur : Vücudun.. Varlığın..
Aslında , senin kendine mal ettiğin vücudun , var olmuş bir şey hiç olmadı..
Onun yokluğu da böyle.. Ama ,zamanların hiçbirinde..
Olucu şey de değilsin..
Ama , hiç mi ? hiç..
Bu manayı ; hem gelecek için , hem de geçmiş için kullanabilirsin..

***

Yukarıda anlatılan manadaki hakikatı ki , bilip buldun.. İşte o zaman sana :
" LA İLAHE İLLALLAH IİLAH YOKTUR SADECE ALLAH "
Cümlesindeki mana zahir olur..
Hakikaten ilah yoktur O vardır.. Gayrı Vücud bile yoktur O vardır..

Hasıl-ı : Aşağıdaki cümleleri tekrar oku , özünü onlara alıştır..
Ondan başka hiç bir şey yoktur .
İlah yoktur ; ancak o vardır..

***

Bu arada şöyle bir şey denebilir :
" Arada yabancı kalmadı . Bu durumda , Rububiyet sıfatı yok oldu.. Onu hiçe saydın ?.
Bu , yanlış bir anlayıştır..
Ben , öyle bir şeyi söyleyemem.. Hem ne haddime?.. Sonra nasıl yapabilirim ki ?..
Bir defa düşün ki o :
Henüz ortada Rabba ihtiyaç duyan bir mahluk yokken , yine bir Rabb idi..
Yaratılmaya ihityaç duyan bir mahluk yokken , o yine bir Halik idi..
Yani , ezeldeki durum bu idi..
Şimdi de , eslisinden bir farkı yoktur.. O : yine bir Rabb'dır ; yine bir Halik..
Mahluk , mefhumunu sil ; ortada o kalır..
Hasıl-ı , değişen hiç bir şey yoktur..
O : Ezelde ne idiyse .. şimdi , şu anda yine öyledir..
Onun halikıyeti , bir mahlukun bulunmasına ihtiyaç duymaz..
Onun rububiyeti , keza bir merbub aramaz.. buna ihtiyacı yoktur..

***

Hele bir düşün..
O : Vardı.. Yani : Mükevvenat yaratılmadan..
Ve o.. işbu varlığı içinde , eksiksiz bütün sıfatlarını zatında toplamıştı..
Şimdiye kadar , hiç bir değişiklik olmadı.. Olamaz da..
Şu anda , ilk andaki gibidir.

7. Bölüm

Yüce Hakkın tekliğinde ;varlıkla yokluk arasında , hiç bir değişiklik yoktur..
Yani : Bize göre varlık ve bize göre yokluk.. Zira ona göre, ne var , bir meseledir ; ne de yok..
Her şey yerindedir.. Değişiklik , sadece onun zatından zatınadır..
Mesela : Bir varlık mı var ?. Bir mevcud mu var ?..
O halde onun hükmü şudur : Zahiriyet , sıfatının iktizası..
Yani : Onun , zahir sıfatının bir gereği..
Yani : Açığa çıkma arzusunun bir sonucu..
Mesela : Bir yokluk mu var ?.. Bir adem mi var ?.
Bunun için verilmesi gereken hüküm de şudur :
Batıniyet sıfatının iktizası..
Yani : Onun , batın sıfatının bir gereği..
Yani : Gizlenme arzusunun bir sonucu..

***

Yukarıdaki mana anlatılırken : Zahirin ayrı , batının ayrı bir şey olduğu düşünülmesin..
Çünkü ayrılık , diye bir şey yoktur..
Sebebine gelince : Onun zahiri , batınıdır..
Sebebine gelince : Onun batını zahiridir..
Sebebine gelince : Onun evveli , ahiridir..
Sebebine gelince : Onun ahiri , evvelidir..
Hasıl-ı kelam : Hepsi o birde toplanır.. Yani : Ne varsa ..
Ve.. toptan her şey , birdir..
Ve.. bir , herşeydir..
İşbu manadaki inceliğe dikkat gerek..

***

Yüce Allah'ın zatına bağlı sıfatları her an bir değişik şekil almaktadır..
Bunun aksi iddia edilemez.. İddia edilse dahi isbat edilemez..
Ondan başka bir şey yoktur..
Bunun da aksi iddia edilemez.. Bu da iddia edilse dahi isbat edilemez..
O , şu anda ve her anda öyledir..
Onun varlığından gayrı bir varlık yoktur..
Gerçekten söylenecek söz budur..
Başka yok..
Nasıl ki , ezelde ve kıdem halinde böyle idi..
Yani : Her anda ; zatı ve sıfatı ile bir başka şan alırdı.. Tecelli değiştirirdi.. Ki o zaman , yine bir yabancı mevcud yoktu..
Geçmişi andıran terimlerin de yeri yok..

Çünkü , şu anda ; ezelin ve kıdemin hiç bir farkı yoktur..
Yine öyledir.. Yine öyle olacaktır .
Sebebine gelince.. Ne bir şey var.. Ne de an..
Nasıl ki , kıdem , yani ezel halinde ; öyle , bir şey ve öyle bir an , hatta gün yoktur..
Şunu anlatmak icab eder ki..
Bu varlığın vücudu ile yokluğu , Hak için hiç bir mana ifade etmez..
Aksi halde , onun vahdaniyetine arız olan bir şey gerekir ki... bu onun için bir noksanlık olur..
Halbuki , onun varlığı böyle bir şeye ihtiyaç duymaktan çok uzaktır..
O yücedir.. Zatına arız olan bir noksan ona yakın olamaz..

***

Yukarıda , pek çok şeyler anlatıldı..
O anlatılanların hemen hepsi , nefsini , özünü anlamaya dairdi..
Seni bu yola çekmek üzerine idi..
Orada ; sana özetle şu manalar anlatılmak istendi :
" Yok olsan da varsın ; var olsan da.. Her iki hal de eşittir.. Esasa taalluk eden bir değişiklik yoktur..
İşte.. yukarıda sayılan vasıflardan çıkan özet mana budur..
Sıfatın , vasfın , aslın ve özün odur.. Kendini böyle bilmen gerek..
Nefsini anlatıldığı şekilde anlaman icab eder..
Hasıl-ı kelam : Her ne zaman ki ; anlatılan vasıflar

çemberi içinde nefsini bildin...
Yani : Eşsiz , benzersiz.. Dengi olmayan bir şekilde..
Yani : Allah-ü Taala'ya karşı olan bir varlığa sahib olmadan..
İşte.. o zamandır ki : Nefsini , özünü , gerçek manada bildin..
Aksi halde asla bir anlayışa sahib olman kabil değildir..
İşbu mana açısındandır ki ; Resulüllah S.A. efendimiz :
"Bir kimse ki ; nefsini bildi , gerçekten Rabbını bilen o oldu.."
Buyurdu..
İşbu mana , sözümüzün delilidir.. Bu durum kesindir..
Aksi halde Rasulüllah S.A. efendimiz , başka türlü anlatırdı..
Mesela şöyle buyururdu :
"Bir kimse ki , nefsini yok etti ; gerçekten Rabbını bilen o oldu .."
Halbuki böyle buyurmadı..
Çünkü böyle bir manayı anlatmak , manasızlık olurdu..
Çünkü o bilip gördü ki : Ondan , yani : Zatından ve sıfatından gayrı hiç bir şey yok ..
Bunu böyle bilip gören , aksine bir ifade nasıl kullanabilir?..
Rasulüllah S.A. efendimizin işareti şuydu : Nefsi bilip anlamak, doğruca Hakkı bilip anlamaktır..
Burada sana yapacağımız kısa bir tavsiyemiz

olacak :
"Önce nefsini bil.."
Yani : Varlığını.. özünü..
Bil ki : Sen , iddia ettiğin gibi sen değilsin..
Bir başka sensin.. Aklına hayaline gelmeyecek şekilde sensin..
Ne var ki , sen bunu anlayamıyorsun.. Anlamaya çalış..
Özet mana bundan gayrı olamaz.

8. Bölüm

Yukarıda , pek çok şeyler anlatıldı..
O anlatılanların hemen hepsi , nefsini , özünü anlamaya dairdi..
Seni bu yola çekmek üzerine idi..
Orada ; sana özetle şu manalar anlatılmak istendi :
" Yok olsan da varsın ; var olsan da.. Her iki hal de eşittir.. Esasa taalluk eden bir değişiklik yoktur..
İşte.. yukarıda sayılan vasıflardan çıkan özet mana budur..
Sıfatın , vasfın , aslın ve özün odur.. Kendini böyle bilmen gerek..
Nefsini anlatıldığı şekilde anlaman icab eder..
Hasıl-ı kelam : Her ne zaman ki ; anlatılan vasıflar çemberi içinde nefsini bildin...
Yani : Eşsiz , benzersiz.. Dengi olmayan bir şekilde..
Yani : Allah-ü Taala'ya karşı olan bir varlığa sahib

olmadan..
İşte.. o zamandır ki : Nefsini , özünü , gerçek manada bildin..
Aksi halde asla bir anlayışa sahib olman kabil değildir..
İşbu mana açısındandır ki ; Resulüllah S.A. efendimiz :
"Bir kimse ki ; nefsini bildi , gerçekten Rabbını bilen o oldu.."
Buyurdu..
İşbu mana , sözümüzün delilidir.. Bu durum kesindir..
Aksi halde Rasulüllah S.A. efendimiz , başka türlü anlatırdı..
Mesela şöyle buyururdu :
"Bir kimse ki , nefsini yok etti ; gerçekten Rabbını bilen o oldu .."
Halbuki böyle buyurmadı..
Çünkü böyle bir manayı anlatmak , manasızlık olurdu..
Çünkü o bilip gördü ki : Ondan , yani : Zatından ve sıfatından gayrı hiç bir şey yok ..
Bunu böyle bilip gören , aksine bir ifade nasıl kullanabilir?..
Rasulüllah S.A. efendimizin işareti şuydu : Nefsi bilip anlamak , doğruca Hakkı bilip anlamaktır..
Burada sana yapacağımız kısa bir tavsiyemiz olacak :
"Önce nefsini bil.."
Yani : Varlığını.. özünü..
Bil ki : Sen , iddia ettiğin gibi sen değilsin..

Bir başka sensin.. Aklına hayaline gelmeyecek şekilde sensin..
Ne var ki , sen bunu anlayamıyorsun.. Anlamaya çalış..
Özet mana bundan gayrı olamaz..

***

Yine anla ki : Varlığın senin sandığın gibi ,varlığın değildir..
Ama başka bir varlığın da değildir..
Sen mevcud değilsin.. Madum da değilsin.. Yani : Ne var olmuşsun.. Ne de yok..
Kısacası : Ne varsın ; ne de yok..
Varlığın da , yokluğun da , bu varlığındır.. Hepsi odur.. Ama bir varlık iddiası olmadan.. Bir yokluk düşünülmeden..
Sakın ha.. Bu arada , onun varlığının aynını , senin bu varlığın sanmayasın.. Yokluğun da saymayasın..
Arada daha nice perdeler var ki.. Onları , safiyet yolu ile açmak gerek..

***

Şu anda , sana gereken ; Allah ile birlikte , diğer bir varlık vücudu tanımamaktır..
Hatta , yüce Alah'ın zatı ve sıfatı içinde dahi bir şeyin varlığını düşünmeyesin..
Bu durumu ki , iyi kavradın ; nefsini bilip anladın sayılır..
Zira , anlatılan mana çerçevesi içinde nefsi bilmek

ve anlamak , Allah'ı bilmenin taa , kendisidir .
İşbu manada şüphe izi yoktur.. Şek yoktur ..
Sonra.. Nefsin öyle bir hal alışı , bir terkip ve bir yapma sonucu değildir ..
Haşa ki , kadim ve ezeli , ebedi bir zatta sonradan olma ve sonradan yapılma bir şeyin sözü edile.

9. Bölüm

Anlattığımız bu yüce manalar karşısında ; şüphesi kısmen zail olan, fakat gayeyi tam anlamayan biri , bize şöyle bir soru tevcih edebilir :
"Anlatılan manalarla sabit olan odur ki : Hakka yabancı bir şey yok ..
Ortada tek bir şey var.. Yani : Bir varlık.. Bir şey de , kendi kendine bağlanamaz ; birleşemez..
O halde ; ona vüsul yolu nasıldır ?. Ve nasıl olmalı ?. "
Bu soruya cevap vermek kolaydır.. Ancak anlatabilmek biraz güç olsa gerek ..
Zira karşıdaki şahıs anlama kabiliyetinden yoksunsa , ona anlatmak nasıl mümkün olur ?.
Ama çaresiz ; anlatacağız.. Biri anlamazsa ; bir başkası anlar ..
Şimdi dinle ..
Şüphesiz , hakiki halde ; ne birleşme var ; ne de ayrılmak ..
Şüphesiz , hakiki halde ; ne bir yakınlık vardır ; ne de uzaklık ..

Sebebine gelince.. Sorucunun da işaret ettiği gibi :
Birleşmek veya ayrılmak , yakınlık ya da uzaklık ancak iki şey arasında olur ..
Ortada , ancak bir varlık olduğuna göre : Ne birleşmek var; ne de ayrılmak ..
Bunun aksi , imkan dışıdır .
Vüsulün ; yani : Birleşmenin manasının tahakkuku ,ancak iki eşit şey arasında olur .. Ya da eşit olmayan iki şey ..
Sonra.. cins olaraktan da , birbirine benzemesi icab eder ..
İki şey , birbirine benzemediği takdirde ; arada bir zıdlık meydana gelir ..
Halbuki , Allah-ü Taala , her iki halden de münezzehtir ..
Kendisinin bir zıddı veya benzeri olamaz ..

***

İyi bilmeli ki : Visal , bir başka visaldir.. Yakınlık , bir başka yakınlıktır .. Uzaklık , bir başka uzaklıktır ..
Hulasa : Visal , yakınlık , uzaklık.. bütün bunlar zahirde bilinen hallerin dışında düşünülecek ..
Haşa ki , Hakka vasıl olmak , uzak durmak ve yakınlaşmak dıştan görünen iki şeyin birbirine yaklaşması , uzaklaşması veya birleşmesine benzemeye ..
Şüphesiz , vuslat yok değildir .. Fakat vuslat dışı bir vuslat vardır ..
Yani : Zahirdeki manası dışında ..

Şüphesiz , yakınlık yok değildir .. Ancak yakınlık dışı bir yakınlıktır ..
Yani : Dıştan anlaşılan ve anlatılan şekil dışında ..
Şüphesiz , bir uzaklık da vardır . Ama , uzaklık mefhumu anılmayan bir manada uzaklık vardır ..
Yani : Dıştan bilinen uzaklığın , hiç benzeri olamaz ..

***

Şimdi ..
Yukarıdaki sorunun cevabını verip bazı çeşitli halleri , manaları anlattıktan sonra.. bir başka soru ile karşılaşmamız mümkündür ..
Mesela , o soru şöyle olabilir :
"Vaslın manası oldu.. Durum anlattığınız gibi vuslatsız bir vüsuldan ibaret kalıyor.. Yani Buud ile kurb .."
Ayrıca :
Yakınlık olmadan bir yakınlık , uzaklık olmadan bir uzaklık ..
Mefhumunu andıran bir cümle geçti ..
Şimdi.. Bunların manası ne ola ?."
Bu sorunun cevabı da verilebilir ..
Bu soruyu sorduğuna göre , muhatap sen oldun.. O halde dinle ..
O manadan ; yani : Yakınlıksız yakınlıktan , uzaklıksız uzaklıktan kasdım odur ki : Sen ; an , mefhumu ile anılan zamanların hepsinde , yakınlık ve uzaklık içindesin ..
Ama , Allah'tan başka bir şey olmadan ..

Ne var ki ; sen bu manayı ,anlamak irfanına sahip değilsin ..
İşbu irfan mahrumiyetin , nefsinedir ; özünedir ..
Ve sen : Kendini bilmiyorsun ki ; osun..
Ama sensiz.. senliksiz ..
Dikkat et şu cümleye : Vuslat marifettir ..
Her ne zaman ki ; vasıl oldun ; yani , özünün arifi..
Hakka vasıl oldun ; sayılır ..
Ne var ki ; bu irfan duygusunda ; İRFAN harflerinin varlığı da olmayacak.

10. Bölüm

Yüce Hakkın tekliğinde ;varlıkla yokluk arasında , hiç bir değişiklik yoktur..
Yani : Bize göre varlık ve bize göre yokluk.. Zira ona göre, ne var , bir meseledir ; ne de yok..
Her şey yerindedir.. Değişiklik , sadece onun zatından zatınadır..
Mesela : Bir varlık mı var ?. Bir mevcud mu var ?..
O halde onun hükmü şudur : Zahiriyet , sıfatının iktizası..
Yani : Onun , zahir sıfatının bir gereği..
Yani : Açığa çıkma arzusunun bir sonucu..
Mesela : Bir yokluk mu var ?.. Bir adem mi var ?.
Bunun için verilmesi gereken hüküm de şudur : Batıniyet sıfatının iktizası..
Yani : Onun , batın sıfatının bir gereği..
Yani : Gizlenme arzusunun bir sonucu..

***

Yukarıdaki mana anlatılırken : Zahirin ayrı , batının ayrı bir şey olduğu düşünülmesin..
Çünkü ayrılık , diye bir şey yoktur..
Sebebine gelince : Onun zahiri , batınıdır..
Sebebine gelince : Onun batını zahiridir..
Sebebine gelince : Onun evveli , ahiridir..
Sebebine gelince : Onun ahiri , evvelidir..
Hasıl-ı kelam : Hepsi o birde toplanır.. Yani : Ne varsa ..
Ve.. toptan her şey , birdir..
Ve.. bir , herşeydir..
İşbu manadaki inceliğe dikkat gerek..

***

Yüce Allah'ın zatına bağlı sıfatları her an bir değişik şekil almaktadır..
Bunun aksi iddia edilemez.. İddia edilse dahi isbat edilemez..
Ondan başka bir şey yoktur..
Bunun da aksi iddia edilemez.. Bu da iddia edilse dahi isbat edilemez..
O , şu anda ve her anda öyledir..
Onun varlığından gayrı bir varlık yoktur..
Gerçekten söylenecek söz budur..
Başka yok..
Nasıl ki , ezelde ve kıdem halinde böyle idi..
Yani : Her anda ; zatı ve sıfatı ile bir başka şan alırdı.. Tecelli değiştirirdi.. Ki o zaman , yine bir

yabancı mevcud yoktu..
Geçmişi andıran terimlerin de yeri yok..
Çünkü , şu anda ; ezelin ve kıdemin hiç bir farkı yoktur..
Yine öyledir.. Yine öyle olacaktır .
Sebebine gelince.. Ne bir şey var.. Ne de an..
Nasıl ki , kıdem , yani ezel halinde ; öyle , bir şey ve öyle bir an , hatta gün yoktur..
Şunu anlatmak icab eder ki..
Bu varlığın vücudu ile yokluğu , Hak için hiç bir mana ifade etmez..
Aksi halde , onun vahdaniyetine arız olan bir şey gerekir ki... bu onun için bir noksanlık olur..
Halbuki , onun varlığı böyle bir şeye ihtiyaç duymaktan çok uzaktır..
O yücedir.. Zatına arız olan bir noksan ona yakın olamaz..

***

Yukarıda , pek çok şeyler anlatıldı..
O anlatılanların hemen hepsi , nefsini , özünü anlamaya dairdi..
Seni bu yola çekmek üzerine idi..
Orada ; sana özetle şu manalar anlatılmak istendi :
" Yok olsan da varsın ; var olsan da.. Her iki hal de eşittir.. Esasa taalluk eden bir değişiklik yoktur..
İşte.. yukarıda sayılan vasıflardan çıkan özet mana budur..
Sıfatın , vasfın , aslın ve özün odur.. Kendini böyle bilmen gerek..

Nefsini anlatıldığı şekilde anlaman icab eder..
Hasıl-ı kelam : Her ne zaman ki ; anlatılan vasıflar çemberi içinde nefsini bildin...
Yani : Eşsiz , benzersiz.. Dengi olmayan bir şekilde..
Yani : Allah-ü Taala'ya karşı olan bir varlığa sahib olmadan..
İşte.. o zamandır ki : Nefsini , özünü , gerçek manada bildin..
Aksi halde asla bir anlayışa sahib olman kabil değildir..
İşbu mana açısındandır ki ; Resulüllah S.A. efendimiz :
"Bir kimse ki ; nefsini bildi , gerçekten Rabbını bilen o oldu.."
Buyurdu..
İşbu mana , sözümüzün delilidir.. Bu durum kesindir..
Aksi halde Rasulüllah S.A. efendimiz , başka türlü anlatırdı..
Mesela şöyle buyururdu :
"Bir kimse ki , nefsini yok etti ; gerçekten Rabbını bilen o oldu .."
Halbuki böyle buyurmadı..
Çünkü böyle bir manayı anlatmak , manasızlık olurdu..
Çünkü o bilip gördü ki : Ondan , yani : Zatından ve sıfatından gayrı hiç bir şey yok ..
Bunu böyle bilip gören , aksine bir ifade nasıl kullanabilir?..
Rasulüllah S.A. efendimizin işareti şuydu : Nefsi

bilip anlamak , doğruca Hakkı bilip anlamaktır..
Burada sana yapacağımız kısa bir tavsiyemiz olacak :
"Önce nefsini bil.."
Yani : Varlığını.. özünü..
Bil ki : Sen , iddia ettiğin gibi sen değilsin..
Bir başka sensin.. Aklına hayaline gelmeyecek şekilde sensin..
Ne var ki , sen bunu anlayamıyorsun.. Anlamaya çalış..
Özet mana bundan gayrı olamaz.

11. Bölüm

Yine anla ki : Varlığın senin sandığın gibi ,varlığın değildir..
Ama başka bir varlığın da değildir..
Sen mevcud değilsin.. Madum da değilsin.. Yani : Ne var olmuşsun.. Ne de yok..
Kısacası : Ne varsın ; ne de yok..
Varlığın da , yokluğun da , bu varlığındır.. Hepsi odur.. Ama bir varlık iddiası olmadan.. Bir yokluk düşünülmeden..
Sakın ha.. Bu arada , onun varlığının aynını , senin bu varlığın sanmayasın.. Yokluğun da saymayasın..
Arada daha nice perdeler var ki.. Onları , safiyet yolu ile açmak gerek..

***

Şu anda , sana gereken ; Allah ile birlikte , diğer bir varlık vücudu tanımamaktır..
Hatta , yüce Alah'ın zatı ve sıfatı içinde dahi bir şeyin varlığını düşünmeyesin..
Bu durumu ki , iyi kavradın ; nefsini bilip anladın sayılır..
Zira , anlatılan mana çerçevesi içinde nefsi bilmek ve anlamak , Allah'ı bilmenin taa , kendisidir .
İşbu manada şüphe izi yoktur.. Şek yoktur ..
Sonra.. Nefsin öyle bir hal alışı , bir terkip ve bir yapma sonucu değildir ..
Haşa ki , kadim ve ezeli , ebedi bir zatta sonradan olma ve sonradan yapılma bir şeyin sözü edile ..

***

Anlattığımız bu yüce manalar karşısında ; şüphesi kısmen zail olan , fakat gayeyi tam anlamayan biri , bize şöyle bir soru tevcih edebilir :
"Anlatılan manalarla sabit olan odur ki : Hakka yabancı bir şey yok ..
Ortada tek bir şey var.. Yani : Bir varlık.. Bir şey de , kendi kendine bağlanamaz ; birleşemez..
O halde ; ona vüsul yolu nasıldır ?. Ve nasıl olmalı ?. "
Bu soruya cevap vermek kolaydır.. Ancak anlatabilmek biraz güç olsa gerek ..
Zira karşıdaki şahıs anlama kabiliyetinden yoksunsa , ona anlatmak nasıl mümkün olur ?.
Ama çaresiz ; anlatacağız.. Biri anlamazsa ; bir

başkası anlar ..
Şimdi dinle ..
Şüphesiz , hakiki halde ; ne birleşme var ; ne de ayrılmak ..
Şüphesiz , hakiki halde ; ne bir yakınlık vardır ; ne de uzaklık ..
Sebebine gelince.. Sorucunun da işaret ettiği gibi : Birleşmek veya ayrılmak , yakınlık ya da uzaklık ancak iki şey arasında olur ..
Ortada , ancak bir varlık olduğuna göre : Ne birleşmek var; ne de ayrılmak ..
Bunun aksi , imkan dışıdır .
Vüsulün ; yani : Birleşmenin manasının tahakkuku ,ancak iki eşit şey arasında olur .. Ya da eşit olmayan iki şey ..
Sonra.. cins olaraktan da , birbirine benzemesi icab eder ..
İki şey , birbirine benzemediği takdirde ; arada bir zıdlık meydana gelir ..
Halbuki , Allah-ü Taala , her iki halden de münezzehtir ..
Kendisinin bir zıddı veya benzeri olamaz ..

***

İyi bilmeli ki : Visal , bir başka visaldir.. Yakınlık , bir başka yakınlıktır .. Uzaklık , bir başka uzaklıktır ..
Hulasa : Visal , yakınlık , uzaklık.. bütün bunlar zahirde bilinen hallerin dışında düşünülecek ..
Haşa ki , Hakka vasıl olmak , uzak durmak ve

yakınlaşmak dıştan görünen iki şeyin birbirine yaklaşması , uzaklaşması veya birleşmesine benzemeye ..
Şüphesiz , vuslat yok değildir .. Fakat vuslat dışı bir vuslat vardır ..
Yani : Zahirdeki manası dışında ..
Şüphesiz , yakınlık yok değildir .. Ancak yakınlık dışı bir yakınlıktır ..
Yani : Dıştan anlaşılan ve anlatılan şekil dışında ..
Şüphesiz , bir uzaklık da vardır . Ama , uzaklık mefhumu anılmayan bir manada uzaklık vardır ..
Yani : Dıştan bilinen uzaklığın , hiç benzeri olamaz ..

***

Şimdi ..
Yukarıdaki sorunun cevabını verip bazı çeşitli halleri , manaları anlattıktan sonra.. bir başka soru ile karşılaşmamız mümkündür ..
Mesela , o soru şöyle olabilir :
"Vaslın manası oldu.. Durum anlattığınız gibi vuslatsız bir vüsuldan ibaret kalıyor.. Yani Buud ile kurb .."
Ayrıca :
Yakınlık olmadan bir yakınlık , uzaklık olmadan bir uzaklık ..
Mefhumunu andıran bir cümle geçti ..
Şimdi.. Bunların manası ne ola ?."
Bu sorunun cevabı da verilebilir ..
Bu soruyu sorduğuna göre , muhatap sen oldun.. O

halde dinle ..
O manadan ; yani : Yakınlıksız yakınlıktan , uzaklıksız uzaklıktan kasdım odur ki : Sen ; an , mefhumu ile anılan zamanların hepsinde , yakınlık ve uzaklık içindesin ..
Ama , Allah'tan başka bir şey olmadan ..
Ne var ki ; sen bu manayı ,anlamak irfanına sahip değilsin ..
İşbu irfan mahrumiyetin , nefsinedir ; özünedir ..
Ve sen : Kendini bilmiyorsun ki ; osun..
Ama sensiz.. senliksiz ..
Dikkat et şu cümleye : Vuslat marifettir ..
Her ne zaman ki ; vasıl oldun ; yani , özünün arifi..
Hakka vasıl oldun ; sayılır ..
Ne var ki ; bu irfan duygusunda ; İRFAN harflerinin varlığı da olmayacak.

12. Bölüm

İşte.. böyle bir irfana ki sahib oldun ; bileceksin ki , sen o olmuşsun.. olmuşu da geç.. osun..
Ne var ki ; sen daha önce , bunu bilmiyordun..
O olduğunu anlayacak bir marifete sahip değildin..
Hatta , düşünmüyordun bile : O musun ?. Yoksa , gayrı mı?.
İşbu anlatılan marifet hali ki , sana nasib oldu ; bu defa başka bir hale geleceksin..
Bileceksin ki: Allah'ı , Allah ile bildin.. Nefsinle değil..

Şüphesiz , böyle bir merhale kat ettikten sonra..
Yakınlığı da , uzaklığı da bırakırsın..
Ne yakınlığı ?.. Ne uzaklığı ?..
Bütün bunları bir kalem geç..
Geç.. geç de.. aşağıda vereceğimiz misali dinle..
Dinlemek yetmez ; anlamaya çalış..

***

Şimdi..
Kendini ele al.. Çünkü bu misalde sade sen varsın..
İsmin ve müsemman.. Aslında , bunların ikisi de aynı manaya gelir..
Ya , sana bir isim verilmiş ; ya da , sen bir isim almışsın..
Mahmud, adını almışsın ; ya da sana Mahmud adı konmuş..
Halbuki sen , kendi adını Muhammed biliyorsun..
Aradan bir zaman geçiyor..
İşbu zaman , uzundur , veya kısadır.. İkisi de farksız..
İşbu aradan geçen zamandan sonra anlıyorsun ve biliyorsun ki : İsmin Muhammed değil de , Mahmud imiş..
Şimdi n'oldu ?.. Vücudunda bir değişiklik oldu mu ?.
Hayır , hiçbir değişiklik olmadı..
Araya, sadece bir marifet oyunu girdi..
Ve sen, kendin elde ettiğin marifetinle, Muhammed ismi kalktı..
Ve sen : Mahmud oldun..

" Nasıl oldu bu iş ?. "
Diyerek düşünmeye ne hacet ?.. Şöyle oldu : Sen ancak Muhammed sandığın ismini özünden sildikten sonra oldu..
İşbu manadan , fena halinin de nasıl olduğunu anladın..

***

Şüphesiz fena hali , bir şeyin vücudunu ispattan sonra olur..
Yani : Zahirde kullanıldığı manadaki fena hali .
Ama , yukarıda anlatılan misalde fena hali öyle mi ?.. Hiç de değil..
Zahirde alışılan manada bir fena halinin olması için , bir başkasının varlığı olmalı..
Bu , hiç yakışık alır mı ?. Hem , hiç caiz mi ?.
Şüphesiz ; her kim yüce Allah'ın zatından gayri birine , bir varlık isbatlarsa.. müşrik olur..
Yani : Allah'a bir ortak bulmuş olur .
Halbuki , Allah-ü Taala , yücedir ; sübhandır..
Çook çok büyüktür..

***

Yine , yukarıdaki misale dönelim..
Arada bir isim değişti.. Muhammed Mahmud oldu..
Ama , ne Mahmud'dan bir şey eksildi ; ne de Muhammed'den..
Mahmud'dan bir kısılma , bir eksilme olmadı..
Sonra.. Muhammed de , Mahmud içinde bir yok

değildi.. Fena bulmadı..
Sonra.. Onun içine de girmiş değildi.. Bir çıkış da olmadı..
Bir anlama sonunda , Muhammed eridi.. Silindi . Mahmud'un içine de girmedi..
Hulasa : Ortada , sadece bir mana değişmesi oldu..
Sonra.. Önce , Mahmud olan kimse.. kendisinin , Muhammed değil de ; Mahmud olduğunu nasıl anladı dersiniz?..
Kendi kendine anladı.. Muhammed ismi ile değil..
Çünkü , Muhammed yoktu..
Olmayan bir şeyle , olmakta olan bir şey nasıl anlaşılır?..

***

Dikkatli olursan ; yukarıdaki misalle pek çok şey elde edebilirsin..
Sonra.. Aşağıda anlatacaklarımızı da aynı misali nazara alarak oku..
Özet olarak , tekrar edelim : Tek varlık düşün.. Her şeyi , ama her şeyi o tek varlık içinde gör..
Durum bu olunca.. Bak : Arif kim ? Maruf kim?..
Her ikisi de aynı şeydir..
Sonra.. Vasıl kim?. Mevsul kim?..
Her ikisi de aynı varlıktır..
Evet.. aynı manada bak : Gören kim?. Görülen kim?..
Hiç bir zaman , bunları birbirinden ayırmak , kabil olamaz.

13. Bölüm

Üstteki mana biraz daha açılmalıdır.. Ki , öyle olacak..
Arif , Hakkın sıfatıdır ; Maruf ise.. zatı..
Vasıl , Hakkın sıfatıdır ; mevsul ise.. zatı..
Diğerleri de aynı kıyasa tabidir..
Sonra.. sıfatı , mevsufdan ayırmak da olmaz..
Zira , sıfat ve mevsuf aynı şeydir.. İkisi de aynı köke bağlıdır..

***

Yetmez mi?. Bu kadar anlatılanlar , sana henüz bir şey anlatmadıysa.. yazık..
Dikkatli ol ve bak ; dönüp dolaşıp aynı yere geliyoruz..
Mana duvarlarını yıka yıka , önüne bir hazine açıyoruz..
Dikkatli ol ; oradan içeri atlamak bir an meselesidir..
O anı yakala ve içeri atıl..
Orada bir tılsım çözeceksin..
İşbu tılsımın anahtarı :
" Bir kimse ki , nefsini bildi ; gerçekten Rabbını bilen o oldu.."
Mealine gelen Hadis-i Şeriftir..
Bu eser de o tılsımı çözmek yolunda.. Bütün bu beyanlar , onun için..

Misaller , teşbihler , hep onun için..

***

Anlatmak istediğimiz mana yolunda , yukarıdaki misal çok önemlidir .
Vaziyet , anlatıldığı gibi olunca.. daha önce sorulan ve ve bilinmek istenen ayrılmanın ve birleşmenin manası kalmaz..
Sebebine gelince.. Herkim , anlatılan misalle yolunu bulur ve bir fehme sahib olursa.. Bilir ki : Ne ayrılmak vardır ; ne de birleşmek..
Yine bilir ki : Ârif de maruf da odur..
Yine bilir ki : Gören de , görülen de odur..
Yine bilir ki : Vâsıl da , mevsul da odur.. Yani : Birleşen de , birleşilen de odur..
Ona ondan başkası , vasıl olamaz..
Ve.. bir ayrılma mevzuu varsa.. Bu da , onun gayrı olamaz..
İşte.. Şirkten kurtulmanın çaresi..
Herkim , anlatılan mana çemberi içine girerse..
Şirkten halâs bulur.. Yani : Kurtulur..
Aksi halde.. yani : Anlatılan mana yolunun dışına çıkılınca.. Bu , kimden olursa olsun.. Nereye olursa olsun. Hatta , çıkan kim olursa olsun.. şirken kurtulma kokusunu alamaz..

***

İrfan sahibi geçinen pek çoğu kimseler , anlatılan manadan yana yanlış zanna kapılmışlardır..

Onlar , kendi buldukları zannî yoldan ; kendi nefislerini anladıklarını ; Rablarını bildiklerini , varlık bağından kurtulduklarını sandılar..
Ve.. dediler ki :
"Böyle bir hal için yegâne yol : Ancak fena , yani : Yokluk ile elde edilir.. Hatta , fenadan da , fena bulmak yolu ile..
Bütün deyişleri , bu yoldaki indî kanaatleri; Resulüllah S.A. efendimizin Hadis-i Şerifindeki ince manayı , anlamadıklarından ileri geliyor..
Onlarınki , bir yanlış zandan ibarettir .
Onların , şirki imhaları , varlığın yokluğa atılmasına bağlıdır..
Özet olarak , işaret ettikleri mana budur..
Varlığı yok görmelerini , bir çok şekillere bağlarlar..
Bir bakarsın ki : Fenanın da fena bulması yoluna giderler..
Bir bakarsın ki : Tam manası ile Hakka teslim yolunu anlatırlar..
İşbu anlatılanlar , onların anlattığımız manaya varmak için, tarif ettikleri yoldur..
Mana canibine , onların işaretleri bunlardır..
Ne var ki ; gerçek onların sandığından çok daha başkadır..
Onların bütün tarif ve işaretleri halis (!) şirktir..
Bir defa onlar , bu sözleri ile ; ikinci bir varlığa işaret etmektedirler ..
.. ve .. böyle bir yolun varlığına cevaz vermektedirler ..
Ama , aslında her kim , Haktan gayrı bir şeyin

varlığına hak tanırsa..
Sonra da , o tanıdığı varlığın ifnası cihetine girmiş olur..
Böyle bir durum sonunda , Haktan gayrı bir şeyin varlığını şüphesiz isbat etmiş olur .
Ondan gayrı bir varlığın isbatı yoluna giden ise.. gerçekten Allah'a bir ortak bulmuş olur..
Dileğimiz odur ki : Allah-ü Taâlâ ; onları da , bizi de doğru yola irşad eyleye.

14. Bölüm

Bir zanna sahip oldun, seni sen sandın;
Halbuki sen olamazsın.. hiç olmadın..
Sen, sen olunca.. şüphesiz bir rab kaldın;
Geç bu zannı: İki şeyin biri kaldın..
Varlıkta hiç fark yok, ikiniz de aydın;
Ne senden ayrılan, ne ondan ayrıldın..
Sen ki cehlen yabancılık sözü attın;
Serteldin, cehlin gidince narin kaldın..
Ayrılığın vuslat, vuslatın ayrılık;
Böyle hoş oldun: Yakınlığın uzaklık..
Aklı at, keşfin nur anlayışla bak..
Sakın ha.. Allah'a ortak kılmayasın;
Ki, düşmeyesin.. şirkle düşük kalırsın..

***

Şimdi..

Bir soru daha karşımıza çıkar..
Ve .. Biri, şöyle diyebilir:
-Yaptığınız işarete göre:
-İrfanın kendinsin.. Yani: Nefsin.. Ki o, Allah'a karşı irfan sahibi olmanın taa, kendisidir. Diyorsunuz.. Halbuki irfan sahibi, nefsi ile kalınca Allah'ın gayrıdır.
O, Allah'ın gayrı olduğuna göre, Allah'a karşı nasıl bir irfan sahibi olabilir?
İşbu soruya verilecek cevap, kısmen yukarıda geçen cümlelerdeki cevabın aynıdır.
Ama yine de bir cevap verilmesi yerinde olur..
Şöyle ki: Bir kimse nefsine; yani: Özüne karşı tam ârif olursa.. bilir ki: Varlığı, kendi varlığı değildir.
Ama, başka bir varlığa da sahip değildir..
Yani: Kendisinden başka varlık yoktur..
İşbu mananın bir icabı olarak: Elbette kendi vücudu; yani varlığı Allah'ın vücududur. Yani: Varlığı..
Ama, kendi varlığı, bir olma sonucu, Allah'ın varlığı olmadan..
Kendi vücudunun Allah'ın varlığına dahil olması, gibi bir durum da yok..
Hatta, kendi varlığının, ondan çıkışı diye bir mesele de yok..
Hatta; kendi varlığı onunla, yani: Hak'la da olamaz..
Hatta; Hakkın varlığında da olamaz..

***

Şüphesiz, bu arada değişen hiç birşey yoktur. Yani: Bütün bu olup biten işler arasında: Her şey haliyle olmaktadır. Yani: Olduğu gibi..
İşte.. O irfan sahibi, kendisini, bu halet içinde görür.. Yani: Varlığını böyle sezer..
Kısacası: Onun görüşü ve bilişi;hiçbir olan şeyin yeniden olacağı, sonradan birşey olduğu fikrine sahip olmadan, kendisini olduğu halde görür ve bilir..
İşbu manada, fena hali yoktur..
Yokluğa gitmek, diye bir mesele mevzu bahis değildir.
Mahiv, diye birşey yoktur.
Sonra.. Fena halinin de fena bulması ile de bu durum hasıl olmaz..Yani: Yokluğu da yokluğa gömmek, diye birşey yoktur..
Birşeyin yok olduğunu düşünelim.. Yani : fena halini..
Onun böyle olması.. Yani: Birşeyin fenaya varması demek, o şeyin daha önceden var olması demektir..
Durum, böyle iktiza eder.. Önce, durum budur..
Fena bulmak kabul edildiğine göre, bunu da kabul gerekir..
Bu ki kabul edildi: onun, yani: o fena bulan şeyin kendi başına bir varlık olması da kabul edilir..
Böyle olması gerekir..
Yani: Allah'ın kudreti ile değil de, kendi kendine var olması..
Bu ise, muhaldir.. Olamaz..
Nedenini izaha lüzum bile yok.. Açık..

***

Buraya kadar hayli şeyler anlatıldı.. ve birçok muamma olan manalar da çözüldü..
Bütün bu anlatılanlardan anlaşılan odur ki: Bir ârif kişinin nefsine karşı olan irfan duygusu; şüphesiz, Allah-ü Taâlâ'nın nefsini bilmesi sayılır..
Öyle değil mi?..
Arada bir yabancı düşünülmediğine göre, başka nasıl olabilir ki?..
Olamaz..
Çünkü, irfan sahibinin nefsi, özü, varlığı: Allah-ü Taâlâ'nın nefsidir... Özüdür..Varlığıdır..
Kısacası: Allah-ü Taâlâ'dır..
NEFS'ten murad: Varlıktır.. Vücuddur..

***

Şimdi.. bütün mesele.. anlatılan mana derinliğine erebilmektedir.
Her kim bu anlatılan makama vâsıl olursa onun kendisine mal edeceği bir varlığı olmaz..
Ne zâhirde kendine mal edeceği bir varlığı olur: ne de batında..
Yani: Ne içte, ne de dışta.. Hiçbir halde kendisine has bir vücud tanımaz..
Şüphesiz, bir vücudu varsa.. Allah'ın vücududur; varlığıdır.
Şüphesiz, onun kelâmı, Allah'ın kelâmıdır.
Fiili, yani işi, Allah'ın işidir..
O esas varlığa kavuşan kimsenin de bir davası

vardır: Marifetullah.. Yani: Yüce Allah'ı anlamak..
İşbu davası da: Doğrudan doğruya nefsini bilmesidir.
Bu arada ey cahil kimse.. Sen: O eren kişiden bir iddia işitirsin.. Haliyle ne olduğunu da anlayamazsın..
Yani: Anlatılan mana yolunda..
. Ve onun varlığına bakınca.. Allah-ü Taâlâ'dan başkası sanırsın..
Tıpkı sen, özünü; Allah-ü Taâlâ'nın gayrı sandığın gibi..
Şüphesiz; bu halin, hakiki halle bir çelişme meydana getirir..
İşbu çelişme ise.. sen, kendi nefsini bilmediğindir..
Onun ne olduğunu anlayabilseydin; hiç böyle bir yanlış duruma girer miydin?..

***

Düşün ki: Mümin, müminin aynasıdır.
Her iki halde de mümin Allah'ın sıfatıdır.. Her iki halde de, mümin zatın gayrı değildir..
Aynıyla, o odur. Yani: Allah..
O müminin baktığını gör: Allah'ın gözü ile bakar.
Çünkü onun gözü Allah'ın gözüdür.
Yani: Onun nazarı Allah'ın nazarıdır..
Yani: İnanan müminin nazarı..
Yani: Anlatılan manaya vasıl olan müminin nazarı..
Ne var ki: Bu mana, zahire çekilmez.. dile düşürülemez..
Senin bu kısa bakışınla; o, olamaz..

Senin, bu kısır ilminle de olamaz..
Senin, bu eksik anlayışınla da olamaz..
Hele vehminle.. hele zannınla hiç olamaz..
zahirdeki görüşünle de olamaz..
O, daima odur.. Ama nasıl?. Geç ötelere.. nasıl olduğunu anla..
O, aynıyla ve görüşüyle odur..

***

İşin sonuna geldik sayılır.
Böyle olunca, biraz daha açık konuşacağız.
Şimdi diyeceklerimizi, buraya kadar anlattıklarımız açısından dinlemelisin..
Bu hali ki, kendinde buldun; biri sana:
- Ben Allah'ım..
Derse. Onu duy.. ama candan duy.. çünkü Allah:
- Ben Allah'ım..
Diyor.. O sözü diyen kimse değil..
Yani: O kimse söylemiyor.. Hak söylüyor..
Belki burada bir şaşırma olabilir.. Yani: Sende..
Çünkü sen: O sözü edenin vâsıl olduğu makama vâsıl olmadın..
Şayet, onun vâsıl olduğu makama vâsıl olsaydın; onun dediğini anlardın..
Sonra.. Onun gördüğünü, sen de görürdün..

***

Biraz öz konuşalım..
Hulâsa: Cümle eşyanın varlığı, Hakkın varlığıdır..

Ama, onların bir varlığı olmadan..
Sakın ha.. bu anlatılan manalarda bir şüpheye kapılmayasın..
Sonra.. Yanlış bir vehim yoluna da sapmayasın..
Meselâ demiyesin ki:
- Allah-ü Taâlâ, mahluktur..
Yani: Bu gördüğün yaratılmışlar.

15. Bölüm

Bazı irfan sahipleri dedi ki:
- Tam bir sofi vasfını alan kimse, mahluk olamaz..
Yani: Yaratılmış birşey değildir..
Şüphesiz bu tabir doğrudur. Bizim anlatmak istediğimiz de bundan başkası değildir..
Ancak, dikkat gerek.. Bu vasıf, rastgele herkese verilemez..
Bir sofi'nin öyle bir vasfa lâyık olması için; tam bir keşif gerek..
Sonra.. cümle şeklerin(şüphe) eriyip gitmesi gerek..
Sonra.. bütün vehim kırıntıları da silinmelidir..
İşte.. bundan sonradır ki; yukarıdaki vasfı almaya, o sofi lâyık olur..
Bu vasfı ki; aldı.. Onda, daha başka şeyler aranmaya başlanır.
Öyle seciyeye sahip olmalıdır ki; gerek bu âlem, gerekse, bu âlemin bitişi ile başlayan ebedi âlem, onun gönül evinde çok ufak kalsın..
Hatta, bir yer bile tutmuş olmamalı..

Sadece, dünya ve âhiret kadar; yani, o ende bir gönül genişliğine sahip olan için; yukarıdaki:
- Mahluk değildir..
Tabiri yaraşmaz..
Sebebine gelince: Hakiki hulk yani seciye, cümle âlemlerden çook çok daha geniştir..
Bu bapta söylenecek söz, özet olarak bundan ibarettir..
Şimdi..
Anlatılmadık, bir şey kalmadı..
Ne var ki; biraz daha ilerlemek icap eder..
Buraya kadar anlatılanları, daha iyi anlamaya çalış..
Ve bil ki:
Gören ve görülen..
Var olmuş olan ve var eden..
Anlayan, anlaşılan.. bilinen ve bilen.. Yani: Ârif ve maruf..
Vücud ve mevcud..
İdrâk edilen ve idrâk eden..
Bütün bu anlatılanlar, bir şeydir. Aynıdır.. tek şeydir.
Başka yol arama.

***

Şüphesiz o.. Yani, Allah-ü Taâlâ: Vücudu ile, vücudunu görür..
Açıkçası: Varlığı ile, varlığına bakar; görür..
Vücudu ile, vücudunu anlar.. Ârif olur..
Vücudu ile vücudunu idrâk eder..
Ama.. sakın ha.. çok sakın; bu olanların hiçbirine

bir şekil çizmeye kalkma:
- Şöyle görür; veya böyle görür..
Deme..
Onun; ne marifetinde bir şekil vardır; ne görüşünde, bakışında bir şekil vardır; ne de idrak edişinde..
Hatta.. Öyle ki: İdrâk, rüyet(görme), marifet kelimelerinin harfleri bile yoktur..
Yüce Allah'ın, nasıl varlığı için bir şekil ve bir biçim yoksa.. Tıpkı bunun gibi:
Onun, kendi nefsini görmesi için de bir biçilmiş şekil yoktur..
Onun, nefsini idrâki için de, bir belli biçim yoktur..
Onun, nefsini marifet babında, yapılan bir tarif de yoktur.

***

Şimdi..
Önemli bir soru ile karşılaşabiliriz..
Meselâ biri şöyle diyebilir:
Kainattaki iyilik ve kötülüklere hangi nazarla bakacağız?.. Anlatılan manalar açısından bir tezeğe, ya da bir cifeye baktığımız zaman ona: Allah diyoruz.. Bu mananın da açılması gerekmez mi?..
Şüphesiz bu soru önemlidir.. Ama bizim sözümüzde böyle bir mana yok ki..
Dıştan bakılınca belki olabilir.. Ama derinlemesine açılınca sözümüzün aslı kolay anlaşılır.
Ortada bir cife mi vardır?.. Bir tezek ve pislik mi

vardır?..
Şüphesiz yoktur.. Onlar zahire göredir.. Hakikatte onlar bir başkadır..
Bu sözümüz onadır ki:
Cifeyi bir cife olarak görmez.. göremez..
Pisliği pislik olarak görmez.. göremez..
Çünkü onunbir basireti vardır. Bir mana gözü vardır..
Elbette ki, sözümüz, böyle bir basiret sahibi, yani: Mana gözü sahibi içindir..
Elbette ki, anadan doğma gözsüzler, işaret ettiğimiz hedefi göremez; sözümüzü anlayamaz..
Anadan doğma kör tabirimiz, o kimseler içindir ki: Nefsine karşı bir irfan duygusuna karşı bir irfan duygusuna sahip değildir.
Gerçek manada asıl kör, bu zümredir.
Bir kimsenin ki, temelli körlüğü ve gözsüzlüğü gitmemiştir.. O bizim kelâmımızı nasıl anlayabilir?
Sonra.. Anlattığımızmana derinliğine vâsıl olmak, onun için değildir..
Kısaca diyelim: Bütün bu konuşmalarımız Allah iledir..
Onun gayrı ile.. onun gayrı ile.. Ve mana gözünden yana yoksun olanlara değildir..
Bütün bu incelikler, çok dikkat ister..

***

Kısa bir cümle:
Her kim anlatılan bu makama vâsıl olursa ..
Kendisini bilir: Allah'ın gayrı değildir..

***

Hülâsa..
Bütün hitabımız onadır ki: Bu yolda bir azmi, gayreti, aldığı bir himmeti vardır..
Yani: Allah-ü Taâlâ'yı bilmek için, nefsini bilmek yolunda bir talebin sahibidir..
Şüphesiz, vasfını anlattığımız kimsenin kalbinde, bir tuluat.. Bir doğuş vardır..
Yukarıda anlatılan talep, onun kalbinde parlar..
İş bu talep, sonunda: yanan tutuşan bir iştiyak olur..
İş bu iştiyak, doğruca, Allah'a vüsul yolundadır.. ki, bu vüsulün şekli, daha önce anlatıldı..
Kalbinde, yanan bir nuru olmayan, maksatsız, iştiyaksız.. Hatta, aşksız, sevgisiz biri ile bizim sözleşmemiz yoktur..

***

Bu arada, yine bir soru ile karşılaşabiliriz...
Biri çıkar ve şöyle sorar:
-Allah-ü Taâlâ buyurdu ki:
- << Gözler ona erişemez.. İdrâk edemez.. Ama o, bütün gözleri ihata eder..>> (6/103)
Halbuki, bunun aksini iddia ediyorsun?. Sözündeki hakikî mana ne ola ki?.
İş bu soru da, diğer soruların bazıları gibi, anlattığımız manalar anlaşılmadan soruldu..
Eğer hakikaten söylediklerimiz anlaşılmış olsaydı; bu soruya yer kalmazdı..

Kısaca diyelim: İş bu Âyet-i Kerime, tam bizim anlattığımız manaya işaret etmektedir..
O Âyet-i Kerimede işaret edilen asıl mana şudur:
- Onu görecek, onu ihata edip bakabilecek; ne bir göz vardır.. Ne de böyle bir şeye sahip olan kimse..
Çünkü varlıkta ondan gayrısı yoktur.. Ondan gayrı bir varlık olsaydı; kendi gayrını görebilirdi..
İş bu manada, yalnız Allah-ü Taâlâ vardır; başkası yoktur..
Şüphesiz Allah-ü Taâlâ:
- <<Onu gözler göremez.. >>
Buyurmakla, öyle bir yabancının olmadığını anlattı..
Yani: Zatından başkası yoktur; dolayısıyla idrak edecek kimse de yoktur.. Yani: Arada bir yabancı bir varlık yoktur..
Yani: Bir idrak eden varsa.. O da, Allah'tır..
Başka yoktur; ancak o vardır..
Zatını idrak eden odur: başkası değil..
Elbette gözleri, o idrak eder.. Çünkü: gözler ancak onun varlığıdır..

***

Şayet biri çıkar derse ki:
Elbette onu gözler göremez.. Çünkü gözler sonradan yaratılmıştır.. Böyle yaratılmış bir şey de, ezeli ve ebedi varlığı göremez.. Sizin iddianız değil; bu doğru olsa gerek..
Bu soru da bizi esas manadan uzaklaştırır..
Sonradan olma ve sonra yaratılma ne demektir?.

Biz bütün bunları daha önce anlattık..
Yukarıdaki söz, kendini bilmeyenin bir sözüdür..
Daha önce de anlattığımız gibi:
Arada yabancı hiçbir şey yoktur.. Gözler de yoktur.
O vardır..
Varlığını; o, zatı ile idrak eder.
Fakat.. Bir idrak varlığı da düşünülmeden.. Keza onun idrakı için bir şekil de olmadan..
Hasılı: O vardır; başkası yoktur..

***

Rabbı, daima Rab'la anladım;
Sonra da şeksiz, şüphesiz kaldım..
Dahası, zatı, zatım oldu hak;
Ne noksan, ne ayıp hele bir bak..
Arada, ne terazi ne mizan;
Nefsim oldu gayba mazhar olan..
Ne zamn ki özümü anladım,
Hem de katıksız, içkisiz kaldım..
Mahbubun vaslına dahi erdim;
Ne yakınlık, ne uzaklık bildim...
Feyz sahibinden ihsana erdim;
Ne minnet, ne de alınma gördüm..
Nefsimden de olmadım uğruna;
Hiçbir libas da kalmadı ona..

***

Sözün sonuna geldik sayılır. Ama daha bitmedi.
Bu arada yine bir soru ile karşılaşabiliriz..

Mesela, biri şöyle sorabilir:
-Şimdi, sen bütün bu anlattıklarınla, sabir bir varlık olarak, Allah-ü Taâlâ'yı bıraktın.. Ve herşeyi de yok ettin..
Durum böyle olunca.. Bu dış gözle gördüğümüz şeyler nedir?..
Bu sorunun cevabını gayet kolay verebiliriz..
Deriz ki:
-Söylediklerimiz, yazdıklarımız, varlık olarak, Allah-ü Taâlâ'nın gayrını görmeyen içindir..
Biz sözümüzü, sohpetimizi böylesi ile yaparız..
Ama, o kimse ki, Allah-ü Taâlâ'dan gayrı bir varlık görür; onunla hiçbir işimiz yoktur..
Hatta, böylesine verecek bir cevap bile yoktur.
Hatta, öyle bir kimseye; bir soru da sormayız..
Sorusunu da nazara almayız..
Bu şekilde, yanlış bir anlayışa sahip olan kimse.. O, sadece, zahirde gördüğünü görür.. Başka bir şey göremez..
Hali anlatıldığı gibi olana ne gösterebiliriz?.
Hasıl-ı kelâm: Her kim, anlattığımız şekilde, özünü anlarsa.. Allah'ın gayrını göremez..
Nefsini bilmeyen, anlamayan kimse.. O da, Allah'ı göremez..
Kısa bir cümle:
-Her kap, içinde ne varsa, onu dışa sızdırır.
Analtılan mana, hepten bir cümleye sığabilir.. Ama biz, anlatabilmek için; mevzuu, açtıkça açtık..
Anlayan anladı..
Anlamayan için bunun birkaç mislini yazsak; yine faydası olmaz..

O kimse ki; özünden bir şey göremiyor; ona ne bir şey anlatılabilir.. Ne de o, bir şeyi anlar ve idrâk eder..
Ama, bunun aksine; bir kimse ki, içten özlü bir görgü sahibidir..
İşte.. anlatılanları o anlar ve idrâk eder..

***

O kimse ki, anlatılan manada bir vuslat haline ermiştir.. Ona: Bir işaret yeter..
Vuslat ne şeydir; bilmeyen vâsıl olamaz..
Öğretilmek, anlatılmakla, bir şeye erdirelemez..

***

Sonra..
Bu işler, ikrar ve takrirle de olmaz.. Hatta, akılla da olmaz..
Ancak fazileti tam, ermişliği sabit bir zata teslimle olur..
İş bu zat, kendisine gelen gönül hastalarına karşı bir hazakat sahibi olmalıdır.
İşte.. hali böyle olan bir zat; saliki, nuru ile hidayete erdirebilir..
Ancak bunun himmeti ile salik yetişir..
Allah-ü Taâlâ, teslim olan salikin vaslını dilerse..
Vasfını kısaca anlattığımız zat, iyi bir delil olabilir..
Allah-ü Taâlâ'dan başarı dileriz..
Ta ki, sevip hoşlandığını bize iletsin..
Sözde.. işte.. ilimde.. nurda.. hidayette.. Bütün bu

işlerde, ondan başarı dileriz..
Çünkü o, her şeye kadirdir.. Dualara icabet onun hakkıdır..

***

Allah-ü Taâlâ; efendimiz, Muhammed'e salât eylesin.. ki o, bize bir müjdecidir.. Yanlıştan sakındırandır..
Keza onun âline de, ashabına da ; Allah-ü Taâlâ'dan salât dileriz.
Çünkü bunlar, değerli ilimlerin sahibidir.